

Metodický predpis Národnej šachovej akadémie

Koncepcia práce s mladými šachistami (Ján Markoš)

Základným cieľom práce s mládežou je výchova novej generácie šachového hnutia. Teda nielen absolútnej špičky národného FIDE rebríčka, ale aj iných skupín, ktoré budú mať v budúcnosti zo šachu radosť: dajú na šach svoje deti, pomôžu so sponzoringom, budú viesť klub a podobne.

Vychovávame (ako SŠZ, nielen ako NA) teda minimálne tri skupiny „občanov“ slovenského šachu:

1 Budúci reprezentanti

Títo hráči majú ambíciu venovať sa šachu naplno, prípadne sa ním v budúcnosti živiť. Majú dostať veľkú finančnú a trénerskú podporu, ale zároveň aj investovať do šachu veľa snahy a úsilia.

Kritériá na zaradenie hráčov do tejto kategórie:

- reálna možnosť mať v dospelosti rating 2600+
- pravidelné medailové umiestnenia na MSR
- ochota pracovať nad šachom a plniť si úlohy (spoluúčasť)
- vážny záujem venovať sa šachu profesionálne

Rating:

Aby som čo najobjektívnejšie dokázal rozhodnúť, ktorý hráč má šance stať sa šachovým profesionálom, s kolegom štatistikom sme spracovali analýzu *Kto je talent?*, ktorú Vám posielam samostatne.

Ochota venovať sa šachu profesionálne:

Všetci veľmi silní šachisti boli počas svojho vývoja ochotní do šachu investovať veľa úsilia, ktoré dávalo zmysel len v dlhodobom kontexte. Inak povedané, správali sa neprakticky, ako zamilovaní do šachovej hry.

Je dôležité všimnúť si, aký vzťah daný hráč má k šachu. Venuje sa mu aj mimo dohodnutých tréningových hodín? Vymýšľa vlastné problémy, je iniciatívny na tréningu? Slovom, je šachový fanatik? Ak áno, je dobré do neho investovať.

Ak má šachista problém samostatne pracovať, robí len to, čo sa mu povie, nie je iniciatívny, neuvažuje nad šachom hlboko do noci, nesníva sa mu o šachu, chodí hrať za pár euro slabé

turnaje, miesto aby sa snažil hrať tie čo najsilnejšie, je to znak, že možno nikdy nebude silným profesionálom.

Toto kritérium je pocitové a môže viesť k nespravodlivým rozhodnutiam. Je teda potrebné používať ho opatrne.

Spoluúčasť hráča:

Čo je zdarma, to si ľudia necenia. Je preto potrebné, aby bola každá pomoc od Zväzu podmienená spolu účasťou hráča a/alebo jeho rodičov. Táto spoluúčasť nemusí byť finančná. Môže ísť napríklad o dohodu: „Fajn, odtrénuješ 100 hodín, potom si ťa vyskúšame, a ak to bude fungovať, môže pomoc pokračovať.“

Ak hráč nejaví ochotu spolupracovať, je potrebné mu podporu odňať a ušetriť ju, resp. ju použiť na niekoho perspektívnejšieho. To si vyžaduje, aby bolo možné aspoň čiastočne flexibilne pracovať s položkami v rozpočte. Určite nie je dobré vyplatiť hráčovi peniaze len preto, že pred rokom boli schválené, a i keď všetci vedia, že to na nič nebude, papier je papier a ten nepustí.

Príklad:

Mnoho hráčov na konci strednej školy rieši problém: ísť na ťažkú VŠ a získať dobré zamestnanie, alebo sa venovať VŠ len pomimo a hrať čo najlepšie šach. Tu im môže Zväz ponúknuť: „Pozri sa, skús rok hrať šach, dáme Ti na to napr. 2000 euro. Ak sa za rok zlepšíš o 100 bodov, dáme Ti ďalších 3000 euro.“ V prípade neúspechu Zväz vyhodí len relatívne malú čiastku, navyše takáto dohoda dáva hráčovi signál: „Stojíme o Teba, ale napokon je to - hlavne na Tebe samotnom.“

2 Budúci otcovia šachového hnutia

Ide o ľudí, ktorí sa šachom živiť nebudia, ale budú mu venovať veľa zo svojho voľného času. Tu nevychovávame nových Navarov či Markošov, ale nových Marošov či Roháčkov. Títo ľudia sú extrémne dôležití, aj vzhľadom na fakt, že základňa šachistov sa zmenšuje.

Tak ako „otcovia“ potrebujú „reprezentantov“, aby ich inšpirovali a učili o šachu, tak „reprezentanti“ potrebujú „otcov“: jednak sú to práve „otcovia“, kto ich na začiatku ich kariéry objaví, jednak práve „otcovia“ kreujú publikum, vďaka ktorému „reprezentanti“ napokon dostanú zaplatené.

Od budúcich „otcov“ sa žiadajú (a mali by byť podporované) iné kvality, ako u „reprezentantov“. Napadajú mi:

- láska k šachu
- určité porozumenie šachu, ale nie nutne
- schopnosť pracovať s ľuďmi
- ochota dávať

Takýchto ľudí by som volal na hromadné sústredenia, posielal na MS a ME (aby videli cez šach svet) a podporoval ich v ich aktivitách (Venuješ sa mládeži? Máš šachovú web stránku? Si rozhodca? Zväz Ťa podporí!).

Takýchto ľudí ale nemá zmysel podporovať v tréningu v takej miere ako reprezentantov, ani nie je nutné od nich toľko vyžadovať.

3 Budúci donori

Je tiež dôležité, aby šachový Zväz myslel na ľudí, ktorí majú alebo v budúcnosti budú mať významné postavenie v spoločnosti, či už v politike, verejnom alebo firemnom sektore. Ide o ľudí ako Jaroslav Pčola. Takíto ľudia radi často pomôžu. Potrebujú ale, aby ich niekto oslovil a vyjadril im úctu a rešpekt za to, čo pre šach robia.

Tu je potrebné:

- mať databázu takýchto ľudí, súčasných i tých s potenciálom do budúcnosti
- tvoriť VIP akcie (ako napr. zápas manažérov)
- udržiavať s týmito ľuďmi pravidelný kontakt a dávať im úctu (nejaké ocenenie, napr. donor šachu?)

Princípy práce s mládežou

Základným princípom je princíp zodpovedného hospodára. Musíme vynakladať financie efektívne, pretože to nie sú naše peniaze. Z toho sa podľa mňa odvíjajú nasledovné princípy:

1 Dosiahnuť reálnu zmenu

Je dôležité, aby hráčovi pomoc skutočne pomohla. Dve hodiny tréningu mesačne, to nie je pomoc, ale vyhodené peniaze. Mladý hráč je ako pružinka. Ak ho potiahneme len trošku, vráti sa do pôvodného stavu. Aby sme dosiahli plastickú, trvalú zmenu, je potrebné, aby sme potiahli viac ako len trochu.

Preto som za to, aby bolo podporených menej detí, ale väčšími sumami. To je samozrejme voči verejnosti ťažké ustáť, bolo by treba nastaviť precízne a spravodlivé kritériá.

Myslím si, že je možné osloviť šachových donorov a mecenášov v SR a poprosiť ich o podporu pre mladých hráčov. Ak pôjde o osobný vzťah, mohlo by to hráčovi pomôcť vo vývoji a donor sa tak zviditeľní.

2 Komunikovať s hráčom, uzatvárať dohody a vyžadovať ich plnenie

Musíme vedieť, čo hráč potrebuje, a financie míňať tam, kde je to pre neho relevantné. Potrebuje hráč počítač? Tak mu ho kúpme a neťahajme ho miesto toho na sústredenie. Zároveň musia obe strany vedieť, čo za podporu Zväz chce, aké pracovné a výkonnostné limity vyžaduje. Tiež je potrebné pravidelne zbierať od hráčov (nemilosrdnú) spätnú väzbu.

3 Hráč musí mať šancu sa svojím vlastným snažením dostať k podpore

Keďže chcem podporiť len pár ľudí a poriadne, musíme mať nastavený kompenzačný mechanizmus. Ak niekto nie je v absolútnych číslach až taký silný, ale nesmierne veľa pracuje a/alebo pochádza z neprajných podmienok, mal by dostať šancu „naskočiť do vlaku“. To je možné formou ročných „štartovacích“ štipendií. Dáme pomerne veľkú podporu na rok, a ak dôjde k zlepšeniu, super, si in, ak nie, bohužiaľ.

Ale pozor: podpora od Zväzu nie je základné ľudské právo, nemusíme sa cítiť zle preto, že niekoho nepodporíme. Naopak, je to čerešnička na torte. V istom zmysle to nerobíme len pre hráčov samotných, ale predovšetkým pre šachové hnutie ako také. Zodpovedáme sa nie podporeným hráčom, ale šachovému hnutiu v horizonte 15-20 rokov.

Ciele:

Je veľmi obťažné definovať ciele, ktoré by boli viac než len peknými rečami, pretože k tomu chýbajú dôležité parametre. Ide o ciele jednotlivých trénerov? Alebo o ciele šachovej akadémie? Aký je časový horizont? Aké sú financie na jednotlivých hráčov?

Skúsím si tieto parametre zadefinovať sám. Budem písať o **cieľoch NA pre chlapcov v horizonte 3 rokov**. Domnievam sa, že NA bude úspešná, ak sa jej podarí:

- 1) Vychovať aspoň jedného hráča so stabilnými výsledkami nad 2550. V tomto prípade je najväčším kandidátom Gažík, ktorému je správne venovať maximálnu podporu.
- 2) Podporiť najnádejnejšie mladé talenty tak, aby rastová krivka ich výkonnosti minimálne zodpovedala priemerným rastovým krivkám (viď článok Kto je talent.).
- 3) Nastaviť nominačné kritéria na reprezentačné akcie tak, aby ich verejnosť pohybujúca sa okolo NA vnímala ako jasné a spravodlivé. (Nepoznám súčasný stav, možno tomu tak i dnes je.)
- 4) Získať pozitívnu spätnú väzbu od účastníkov tréningov, (napr. formou dotazníka). Minimálne 80 percent študentov by malo vnímať tréningy platené NA ako užitočné a zaujímavé.
- 5) NA v rámci šachového zväzu získa podporu pre talenty z nej vychádzajúce, napr. vo forme trvalého miesta na Olympiáde alebo na ME pre hráča do 20 rokov. (Súčasný stav olympijského družstva je dostatočne neradostný na to, aby takýto krok bol opodstatnený. Autor týchto riadkov za to berie svoj diel zodpovednosti, ale to je na inú diskusiu.)